

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН
ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“
ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

ЛЕКЦИЯ №1

ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕТО -

концептуален модел и
области на практическо
приложение

ПЛАН НА ЛЕКЦИЯТА

1. Промоция на здравето – същност и основни моменти в развитието на концепцията
2. Концептуален модел
3. Проекти на СЗО за изграждане на здравословна жизнена среда

3.1.

- Градове за здраве

3.2.

- Училища за здраве

3.3.

- Работни места, укрепващи здравето

3.4.

- Болници, укрепващи здравето

ПРОМОЦИЯ

Promotion - “действие за подпомагане, съдействие, поощряване, поддръжка, подкрепа на растежа или развитието на нещо”

Webster's Dictionary, 1984

ЗДРАВЕ

Медико-биологична
парадигма –
разглежда здравето
като биологичен
феномен на
организмено равнище

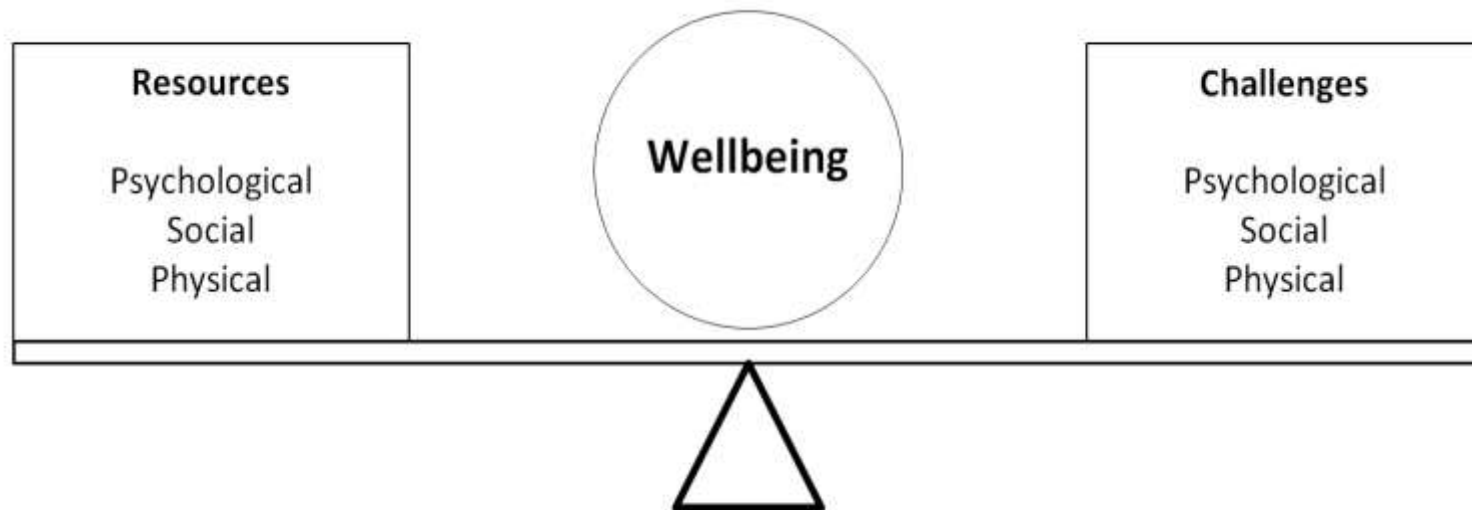
Съвременна
парадигма –
изгражда интегрален
биосоциален модел
на здравето

ЗДРАВЕ

“Здравето е състояние на пълно физическо, психическо и социално благополучие, а не само отсъствие на болест или недъг”.

WHO, 1948

БЛАГОПОЛУЧИЕ

ПОДХОДИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ЗДРАВНИ ПРОБЛЕМИ

Пасивен подход

- Насочен към следствието, а не към причината
- Ориентиран към борба с вече възникнали и напреднали заболявания.

Активен подход

- Ориентиран към:
- отстраняване на негативни здравни фактори
 - идентифициране и рационално използване на саногенни фактори

ПОДХОДИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ЗДРАВНИ ПРОБЛЕМИ

Технократичен подход

Поставя акцент върху
техническите средства
и методи:

- високотехнологична
апаратура
- нови генерации
лекарства

Поведенчески подход

Ориентиран към:

- повишаване на
здравната култура
- здравословен начин
на живот на
семейството,
групата, обществото

ПОДХОДИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ЗДРАВНИ ПРОБЛЕМИ

Медицински детерминизъм

Теоретични представи и практически подходи за укрепване на здравето, насочени изцяло към средства и методи от медицинско естество

Интегрален подход

Широко и приоритетно използване на немедицински средства паралелно с медицинските.

Интегралния подход субординира медицинския подход.

От гледна точка на промоцията на здравето трябва да се подчертае **приоритета на:**

- **активния** пред пасивния подход
- **профилактичния** пред клиничния подход
- **поведенческия** пред технократичния
- **интегралния подход** пред медицинския детерминизъм

Промоция на здравето е **теоретична концепция**

- добива популярност през 1986 г. чрез Отавската конференция и документа „Отавска харта за промоция на здравето“.
- понятието „промоция на здравето“ е дефинирано като „процес на създаване на възможности за хората да подобряват и контролират собственото си здраве“.

Приоритетни области на дейност

- Създаване на здравословна обществена политика
- Създаване на здравословна жизнена среда
- Засилване на общественото участие в здравните дейности
- Развиване на лични здравнозначими умения
- Партньорство в осъществяване на дейности, насочени към здравето

Промоция на здравето е **стратегия**

стратегическа цел – подобряване на здравето
непосредствени цели

- Възприемане на здравето като основна ценност за индивида и обществото
- Възпитание в отговорност към здравето
- Утвърждаване на здравословен начин на живот
- Преодоляване на медицинския детерминизъм

ресурси – индивидите и общностите

Промоция на здравето е **философия** (философска основа на новото обществено здравеопазване), защото обосновава необходимостта от преориентиране на здравните дейности в следните насоки:

пациент и заболяване позитивно здраве

право на здраве отговорност

здраве за хората здраве чрез хората

медицински детерминизъм интегрален подход

професионална изолация партньорство

**Модел на промоцията на здравето,
(Downie, Fyfe, Tannahill)**

Модел на промоцията на здравето,
(Downie, Fyfe, Tannahill)

1. Имунизации, скрининг
2. Информирание за ползите от профилактични дейности
3. Законово регламентиране, социална подкрепа
4. Съчетаване на знания, действие и протекция
5. Здравно възпитание, целящо вземане на протективни решения
6. Информация, мотивация, умения
7. Здравна протекция

За реализиране на този модел е необходимо да са на лице следните предпоставки:

- Познавателни предпоставки
- Организационни предпоставки
- Законодателни предпоставки
- Етични предпоставки

ПРОЕКТИ НА СЗО ЗА ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕТО

Цел - изграждане на **здрави общности и здравословна жизнена среда** в непосредствените места за обитаване от хората – дома, населеното място, работното място, училището, здравните заведения.

Дејности

- комплексни интервенции за поведенческа промяна и промяна в жизнената среда.
- мобилизиране усилията и ресурси от различни сфери на обществения живот (образование, култура, морал, политика, религия, услуги)

ГРАДОВЕ ЗА ЗДРАВЕ

Основна цел на проекта „Градове за здраве“ е създаване и поддържане на здравословна жизнена среда в населеното място

Създаване на продуктивна икономика

- Осигуряване на работни места,
респективно доходи за достоен живот
- Намаляване на безработицата
- Поддържане на лесен достъп до
информация

Обединяване на усилия за справяне със значими общественоздравни проблеми

➤ Ограничаване на тютюнопушенето на обществени места

- Ограничаване на други РФ
- Намаляване разпространението на социалнозначими заболявания

Създаване на сигурна жизнена среда

- екологично чиста среда
- чувство за сигурност и защитеност от насилие и посегателство
- удобен градски транспорт
- промоция на активния начин на живот

Създаване на ефективна здравна служба

- Повишаване на инвестициите за здраве
- Подобряване на женското и детското здраве
- Грижа за лицата в неравностойно положение и със специфични здравни проблеми

Нови предизвикателства

- Урбанизация и възникване на мегаполиси
- Глобално затопляне и “heat island effect”
- Застаряване на населението
- Мигрантски потоци

УЧИЛИЩЕ ЗА ЗДРАВЕ

Основна цел на проекта „Училище за здраве“ е създаване на училището като привлекателно място за учене, работа и творческа изява

УЧИЛИЩЕ ЗА ЗДРАВЕ

- Здравето и образованието са основни ценности на индивида и обществото и са взаимно-зависими: необразованите хора имат по-висок риск за здравето, хората с недобро здраве имат по-малки шансове за образование
- Здравето на децата и подрастващите е неотменен приоритет на здравната политика във всяка страна и в глобален аспект. То е поставено на водещо място сред целите на стратегията „Здраве за всички през 21 век“ и целите на хилядолетието.

УЧИЛИЩЕ ЗА ЗДРАВЕ

- Училището е естествено и подходящо място за осъществяване на промоция на здравето, защото обединява всички млади хора в периода на формиране на техния мироглед, навици, поведение и ефектът от здравнопромотивните дейности ще бъде най-пълен и дълготраен.
- Училището винаги е било място, където се осъществява грижа за здравето, но начина, по който това се прави се променя.

ТРАДИЦИОНЕН ПОДХОД

- Базира се на биомедицинската концепция за здравето.
- Здравното възпитание е адресирано към изолирани здравни проблеми и само към здравните потребности на учениците.
- Вниманието е насочено само към някои елементи на физическата среда.
- Налагат се изолирани от контекста на средата правила за поведение.
- Ролята на семейството и обществената подкрепа не е добре оценена.

УЧИЛИЩЕ ЗА ЗДРАВЕ

- Базира се на холистичната концепция за здравето
- Здравното възпитание засяга проблемите в тяхната цялост, взаимовръзка и социален контекст и се отнася до здравните потребности на персонала, семейството, общността.
- Полагат се усилия за оптимизиране на училищната среда в нейната цялост.
- Работи се по изграждане на цялостна училищна политика в полза на здравето.

Координирана училищна програма за промоция на здравето

ЗДРАВООСЛОВНИ РАБОТНИ МЕСТА

Основна цел на проекта е подобряване на здравето и благополучието на работещите хора чрез съчетание на усилията на работодателите, работещите и обществото

Промоция на здравето на работното място (ПЗРМ) е съчетание на усилията на работодателите, работещите и обществото за подобряване на здравето и благополучието на работещите хора.

Това може да се постигне чрез:

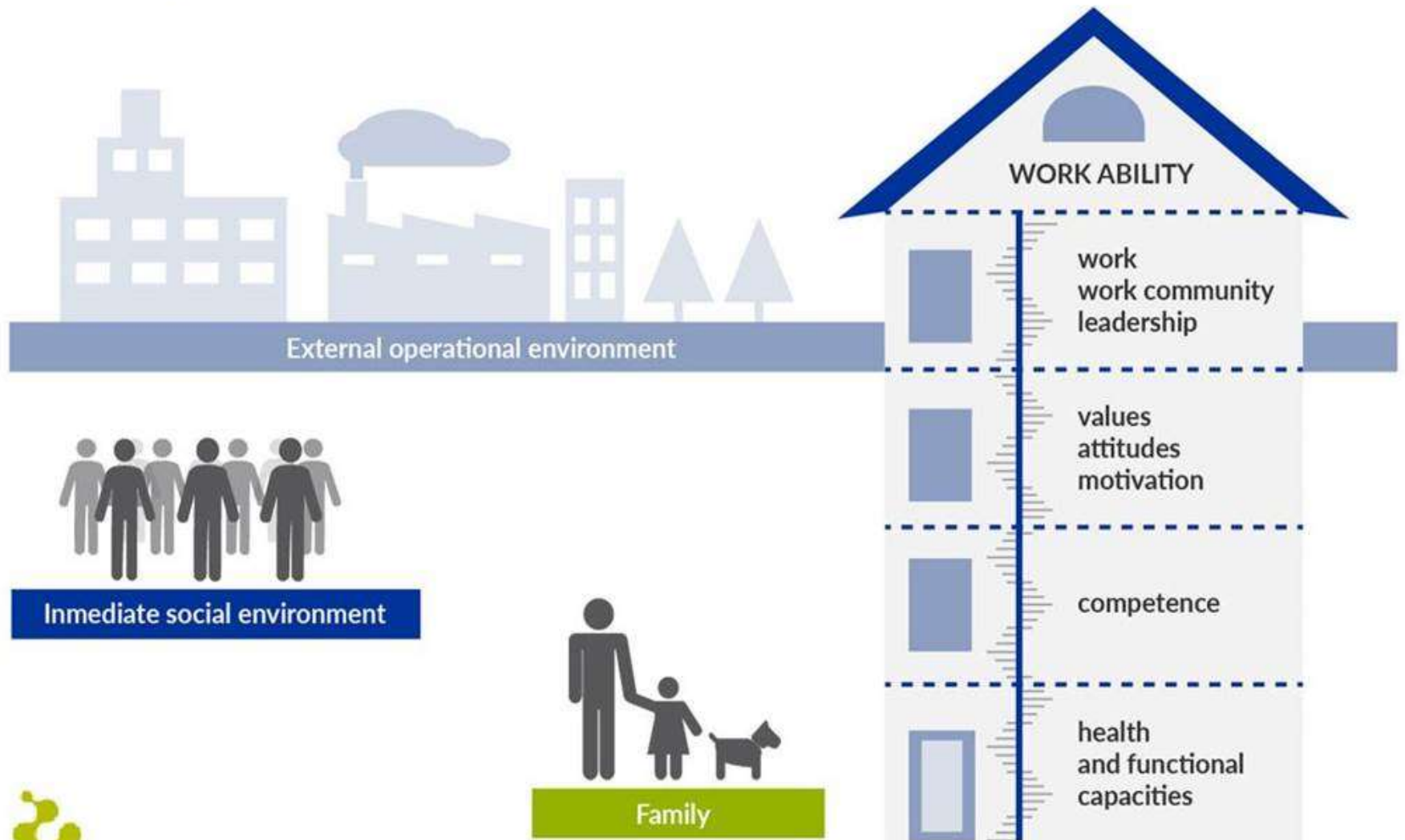
- Подобряване организацията на труда и на работната среда
- Активното участие на всички заинтересовани
- Поощряване на личното развитие

(Люксембургска декларация, относно ПЗРМ, 1997)

Опазване здравето на трудово активното население придобива все по-голямо значение с оглед на следните предизвикателства:

- Глобализация и изразена динамика на пазара на труда
- Възникване на нови производства с неизвестни или недобре проучени потенциални рискове и изискващи нови компетентности
- Промяна на социално-демографските характеристики на работещите

Work ability house

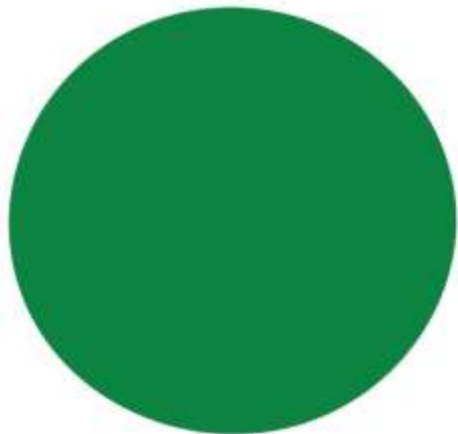
ПРОМОТИВНИ ДЕЙНОСТИ

- Създаване на фирмена политика за ограничаване на поведенческите рискови фактори и стимулиране на здравословен начин на живот
- Хигиенен контрол на факторите на работната среда
- Адаптиране на производствената среда с възрастовите и функционални възможности на работещите

ПРОМОТИВНИ ДЕЙНОСТИ

- Разширяване на обема и повишаване качеството на здравните услуги за работещите
- Създаване на условия за непрекъснато повишаване на професионалните компетентности
- Създаване на възможности за съвместяване на професионалния и семейния живот
- Ефективно лидерство, ефективно управление на времето, превенция на “burnout syndrome”

БОЛНИЦИ ЗА ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕТО

International Network of
Health
Promoting
Hospitals & Health Services

Промоция на здравето при осъществяване на здравни грижи е споделена отговорност на здравните работници, пациентите, общността, здравните институции, правителството

- Проектът „Болници за промоция на здравето“ води началото си от 1988 г. и осъществява принципите на Отавската харта, на Люблянската харта за реформи в здравеопазването (1996 г.) и на Виенския семинар на болниците за промоция на здравето (1997 г.)
- Проектът цели да промени традиционната роля на болницата като място за диагностика, лечение и рехабилитация и поставя акцент върху социалните, физическите и екологичните детерминанти на болничната среда, разширяване на профилактичните и здравно образователни функции, насочени към пациентите и техните близки.

HEALTH PROMOTING HOSPITALS NETWORK

Европейска мрежа „Болници за здраве“

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

През 2016 г., по повод **30 години от Отавската конференция**, Световната медицинска общественост направи задълбочен анализ на извършената работа по отношение на принципите на промоция на здравето, постигнатите резултати и допуснатите слабости.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Тридесет годишният опит в развитието на концепцията за промоция на здравето и практическото приложение на нейните принципи дава основание тя да бъде оценена като **иновативен и високоефективен подход за подобряване на общественото здраве.**
- Отчетените слабости и не омаловажават нейното значение, а показват необходимост от съобразяване с променящите се условия и адаптиране на принципите и дейностите, свързани с тях, за разгръщане на максималния им потенциал.